

Василий Великий и традиция чтения «Тимея» в античности
(на материале гомилии *In illud: Attende tibi ipsi*)

	Василий	Филон	«Тимей»
Два вида пищи	<p><i>Att. 27.16-28.13:</i> Ἐπίστηθι μετὰ πάσης ἀκριβείας σαντῶ, ἵνα εἰδῆς ἐκατέρω διανέμειν τὸ πρόσφορον, <u>σαρκὶ μὲν διατροφὰς</u> καὶ σκεπάσματα, <u>ψυχῇ δὲ δόγματα</u> εὐσεβείας, ἀγωγὴν ἀστείαν, ἀρετῆς ἀσκησιν, παθῶν ἐπανόρθωσιν· μὴ ύπεροπιαίνειν τὸ σῶμα, μηδὲ περὶ τὸν ὅχλον τῶν σαρκῶν ἐσπουδακέναι.</p>	<p><i>De opif. 158:</i> σιτεῖται τε <u>οὐκ οὐράνιου τροφήν</u>, ἦν ὁρέγει τοῖς φιλοθεάμοσι <u>διὰ λόγων</u> καὶ <u>δογμάτων σοφία</u>, τὴν δ' ἀναδιδομένην ἐκ γῆς κατὰ τὰς ἑτησίους ὥρας...¹</p>	<p>88a7-88c1: διττῶν ἐπιθυμιῶν οὐσῶν φύσει κατ' ἀνθρώπους, <u>διὰ σῶμα μὲν τροφῆς</u>, διὰ δὲ τὸ θειότατον τῶν ἐν ήμιν φοονήσεως...</p> <p>90c6-7: Θεραπείᾳ δὲ δὴ παντὶ παντὸς μίᾳ, <u>τὰς οἰκείας</u> ἐκάστῳ <u>τροφὰς</u> καὶ κινήσεις ἀποδιδόναι.</p> <p>44b8-44c1: τις ὁρθὴ <u>τροφὴ παιδεύσεως...</u></p>
сущненеия	<p><i>Att. 27.11-14:</i> Ἐξέτασον σεαυτὸν τίς εἰ, γνῶθι σεαυτοῦ τὴν φύσιν· ὅτι θνητὸν μέν σου τὸ σῶμα, <u>ἀθάνατος</u> δὲ ἡ ψυχή, καὶ ὅτι διπλῇ τίς ἔστιν ήμῶν ἡ ζωή· ἡ μὲν οἰκεία τῇ σαρκὶ, ταχὺ παρερχομένη, ἡ <u>δὲ συγγενὴς τῇ ψυχῇ</u>, μὴ δεχομένη περιγραφήν.</p> <p><i>Att. 36.10-12:</i> Ὁρθιον ἐπλασε μόνον τῶν ζώων τὸν ἀνθρωπὸν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ τὸ σχήματος εἰδῆς ὅτι <u>ἐκ τῆς ἀνωθεν συγγενείας</u> ἔστιν ἡ ζωή σου.</p>	<p><i>De opif. 145, 77-78:</i> ...τῆς αὐτοῦ <u>συγγενείας</u> μεταδοὺς ὁ θεὸς ἀνθρώπῳ τῆς λογικῆς, ἥτις ἀρίστη δωρεῶν ἦν, οὐδὲ τῶν ἄλλων ἐφθόνησεν, ἀλλ' ὡς οἰκειοτάτῳ καὶ φιλτάτῳ ζῷῳ τὰ ἐν κόσμῳ πάντα προητοιμάσατο βουληθεὶς γενόμενον αὐτὸν μηδενὸς ἀπορῆσαι τῶν πρός τε τὸ ζῆν καὶ τὸ εὖ ζῆν· ...όθεν τὸ φιλοσοφίας ἀνεβλάστησε γένος, ύφ' οὐ καίτοι θνητὸς ὥν ἀνθρωπὸς ἀπαθανατίζεται</p>	<p>90a2-90a7: ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἐκάστῳ δέδωκεν, τοῦτο δὲ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ήμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ <u>τὴν ἐν οὐρανῷ συγγενειᾳν</u> ἀπὸ γῆς ήμᾶς αἱρεῖν ὡς ὅντας φυτὸν οὐκ ἔγγειον ἀλλὰ οὐράνιον, ὁρθότατα λέγοντες...</p>
<u>θεόπλαστος / κατ' εἰκόνα</u>	<p><i>Att. 33.5-11</i></p> <p>Πρῶτον μὲν οὖν, ἀνθρωπὸς εἰ, μόνον τῶν ζώων <u>θεόπλαστον</u>². Ἄρ' οὐκ ἔξαρκεῖ τοῦτο σωφρόνως λογιζομένω πρὸς</p>	<p><i>De opif. 134-35:</i> Μετὰ δὲ ταῦτα φησιν ὅτι “<u>ἐπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρωπὸν χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς</u>, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς” (Gen.</p>	<p>42d6: τὸ δὲ μετὰ τὸν σπόρον τοῖς νέοις παρέδωκεν θεοῖς σώματα <u>πλάττειν θνητά...</u></p>

¹ Cp. Runia, *Philo and the Timaeus*, p. 343: The contrast between earthly food and heavenly food is one of Philo's favourite themes (Leg. 3.161-168 etc).

² Cfr. Gen. 2.7: καὶ ἐπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἀνθρωπὸν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρωπὸς εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Gen. 1:26: καὶ εἶπεν ὁ θεός Ποιήσωμεν ἀνθρωπὸν κατ' εἰκόνα ήμετέραν καὶ καθ' ὄμοιώσιν

	<p>εύθυμίαν τὴν ἀνωτάτω, τὸ ύπ' αὐτῶν τῶν χειρῶν τοῦ θεοῦ τοῦ τὰ πάντα συστησαμένου διαπλασθῆναι; <u>ἐπειθ'</u> ὅτι κατ' εἰκόνα γεγενημένος τοῦ κτίσαντος, δύνασαι πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων ὁμοτιμίαν δι' ἀγαθῆς πολιτείας ἀναδραμεῖν; <u>Ψυχὴν ἔλαβες νοεράν,</u> δι' ἣς θεὸν περινοεῖς, τῶν ὄντων τὴν φύσιν λογισμῷ καθορᾶς, σοφίας δρέπῃ καρπὸν τὸν ἥδιστον.</p>	<p>2, 7). ἐναργέστατα καὶ διὰ τούτου παρίστησιν ὅτι <u>διαφορὰ παμμεγέθης ἐστὶ τοῦ τε νῦν πλασθέντος ἀνθρώπου καὶ τοῦ κατὰ τὴν εἰκόνα θεοῦ γεγονότος πρότερον</u> ὁ μὲν γὰρ διαπλασθεὶς αἰσθητὸς ἥδη μετέχων ποιότητος, ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνεστώς, ἀνὴρ ἡ γυνή, φύσει θνητός· ὁ δὲ κατὰ τὴν εἰκόνα ἰδέα τις ἡ γένος ἡ σφραγίς, <u>νοητός, ἀσώματος,</u> οὐτ' ἄρρεν οὔτε θῆλυ, ἀφθαρτος φύσει. ...σύνθετον εἶναι φησιν ἐκ τε γεώδους οὐσίας καὶ πνεύματος θείου· γεγενῆσθαι...</p>	
ὸξυδορκία ³	<p>Att. 26. 6–10: Ἰνα σώζῃ ὕσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὕσπερ ὅρνεον ἐκ παγίδος. Ἡ μὲν γὰρ δορκὰς ἀνάλωτός ἐστι τοῖς βρόχοις δι' <u>ὸξύτητα</u> τῆς ὁράσεως, ὅθεν καὶ ἐπώνυμός ἐστι τῆς οἰκείας <u>ὸξυδορκίας</u></p>	<p><i>De opif.</i> 76: ἐπειδὴ τὰ προσεχέστατα τῶν εἰδῶν ἐνυπάρχει τῷ γένει καὶ ὕσπερ ἐν κατόπτρῳ διαφαίνεται τοῖς <u>ὸξυ</u> <u>καθορᾶν</u> δυναμένοις.</p> <p><i>De migr. Abr.</i> 35: ἔσχον γὰρ⁴ ...φωτὸς ἀπόλαυσιν, <u>ὸξυδερκεστάτην</u> ὄψιν, ἐνάργειαν τῶν πραγμάτων ἀριθλοτάτην, οἵα γένοιτ' ἀν δι' ὀφθαλμῶν ἐκ σαφεστάτης δείξεως</p>	См. прим. 3.
διπλὴ φύσις	Att. 27.11-14: Ἐξέτασον σεαυτὸν τίς εἰ,	<i>De opif.</i> 73-74: τὰ δὲ τῆς <u>μικτῆς</u> ἐστι	41e4-42a2

³ *Плотин выделяет «род людей божественных», которые «благодаря большей моцни и зоркости взора (*ὸξύτητι ὄμμάτων*) увидели — как раз в силу этой своей зоркоглазости (*ὑπὸ ὀξυδορκίας*) — горнее сияние, и вознеслись туда сквозь, так сказать, тучи и здешнюю мглу, и стали обретаться там, презрев все здешнее, ради того, что там — подлинное их обиталище, — совсем как тот, кто вернулся в богоспасаемое отчество из долгого странствия» (*Епн. 5. 9. 1. 16–21*; пер. Шичалина). В примечаниях к этому месту (с. 383) Шичалин указывает на параллели с Нумением(выдержанка из книги Нумения «О благе», сохраненная Евсевием, *Praep. Ev. XI. 22. 1* = fr. 2 des Places): τὰγαθὸν δὲ οὐδενὸς ἐκ παρακειμένου οὐδὲ αὖ ἀπὸ ὄμοιου αἰσθητοῦ ἐστὶ λαβεῖν μηχανή τις οὐδεμίᾳ, ἀλλὰ δεήσει, οἷον εἴ τις ἐπὶ σκοπῇ καθήμενος ναῦν ἀλιάδα βραχεῖάν τινα... ὸξὺ δεδοοκῶς μιᾶς βολῆς κατεῖδε τὴν ναῦν, οὕτως δεῖ τινα ἀπελθόντα πόρρω ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ὄμιλῆσαι τῷ ἀγαθῷ μόνῳ μόνον («Благо не может быть схвачено при помощи чего-либо непосредственно открывавшегося взору, или посредством чувственно воспринимаемого подобия. Как человеку, сидящему на смотровой вышке, удается, напрягши зрение, всего на миг ухватить паруса маленького рыболовного судна... точно так же и нам следует отстраниться как можно дальше от вещей чувственных и оставаться один на один с благом...» (пер. Афонасина и Кузнецовой)).

⁴ Различные чтения, см. SC 47, p. 33.

	<p>γνῶθι σεαυτοῦ τὴν <u>φύσιν</u>. ὅτι θνητὸν μέν σου τὸ σῶμα, ἀθάνατος δὲ ἡ ψυχή, καὶ ὅτι <u>διπλῆ τίς ἐστιν ἡμῶν ἡ ζωὴ</u>: ἡ μὲν <u>οἰκεία</u> τῇ σαρκὶ, ταχύ παρερχομένη, ἡ δὲ <u>συγγενῆς</u> τῇ ψυχῇ, μὴ δεχομένη περιγραφήν.</p> <p>Att. 32.11-12: (Gen. 3.19) Πρόσεχε σεαυτῷ, ὅτι θνητὸς εἶ, ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.</p>	<p><u>φύσεως</u>, ὡσπερ ἄνθρωπος, ὃς ἐπιδέχεται τὰναντία, φρόνησιν καὶ ἀφροσύνην, σωφροσύνην καὶ ἀκολασίαν, ἀνδρείαν καὶ δειλίαν, δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν, καὶ συνελόντι φράσαι ἀγαθὰ καὶ κακά, καλὰ καὶ αἰσχρά, ἀρετὴν καὶ κακίαν. τῷ δὴ πάντων πατρὶ θεῷ τὰ μὲν σπουδαῖα δι' αὐτοῦ μόνου ποιεῖν οἰκειότατον ἦν ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν <u>συγγενείας</u>, τὰ δὲ ἀδιάφορα οὐκ ἀλλότριον, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα τῆς ἐχθρᾶς αὐτῷ κακίας ἀμοιβεῖ, τὰ δὲ μικτὰ τῇ μὲν <u>οἰκείον</u> τῇ δ' ἀνοίκειον...</p>	<p>δέοι δὲ σπαρείσας αὐτὰς εἰς τὰ προσήκοντα ἑκάσταις ἕκαστα ὄργανα χρόνων φῦναι ζώων τὸ θεοσεβέστατον, <u>διπλῆς</u> δὲ οὕσης τῆς ἀνθρωπίνης <u>φύσεως</u>...</p>
Трехчастное строение души	<p>Att. 34. 14–35. 5: Οἶον, ὁργή σου τῶν λογισμῶν κατεκράτησε, καὶ ἐκφέρῃ <u>ὑπὸ θυμοῦ</u> πρὸς τε ὄγματα ἀπρεπῆ καὶ πράξεις χαλεπάς καὶ θηριώδεις; Ἐὰν προσέχῃς σεαυτῷ, καταστελεῖς μὲν <u>τὸν θυμὸν</u> ὡσπερ τινὰ πῶλον ἀπειθῆ καὶ δυσήνιον, τῇ πληγῇ <u>τοῦ λόγου</u> οίονεὶ μάστιγι καθαπτόμενος... Πάλιν <u>ἐπιθυμίᾳ</u> πονηραί, ἔξοιστρωσαι τὴν ψυχήν, εἰς ὄρμας ἀκρατεῖς καὶ ἀκολάστους ἐμβάλλουσιν...</p> <p>Att. 35. 6–8: γνῶθι ὅτι <u>τὸ μὲν λογικόν ἐστι καὶ νοερὸν τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ παθητικόν τε καὶ ἄλογον</u>. Καὶ τῷ μὲν φύσει τὸ κρατεῖν ύπάρχει, τοῖς δὲ τὸ</p>	<p><i>De orif.</i> 67: ἡ δ' οἴα τεχνίτης ἡ κυριώτερον εἰπεῖν ἀνεπίληπτος τέχνη ζωοπλαστεῖ τὴν μὲν ύγρὰν οὐσίαν εἰς τὰ τοῦ σώματος μέλη καὶ μέρη διανέμουσα, τὴν δὲ <u>πνευματικήν</u> εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τήν τε θρεπτικήν καὶ τὴν <u>αἰσθητικήν</u> τήν γὰρ τοῦ λογισμοῦ τανῦν ύπερθετέον διὰ τοὺς φάσκοντας θύραθεν αὐτὸν ἐπεισιέναι θεῖον καὶ ἀίδιον ὄντα⁵.</p> <p><i>De migr. Abr.</i> 66-67: περὶ μὲν γὰρ τὰ στέρνα ὁ <u>θυμός</u>, τὸ δὲ <u>ἐπιθυμίας</u> εἶδος ἐν κοιλίᾳ. ...ό δ' ἐναντίος τούτῳ θυμὸν μὲν καὶ ἐπιθυμίαν ἐκτέμηται, κυβερνήτην δὲ ἐπιγέγραπται λόγον</p>	<p>69c3-8: οἱ δὲ μιμούμενοι, παραλαβόντες ἀρχὴν <u>ψυχῆς ἀθάνατον</u>, τὸ μετὰ τοῦτο <u>θνητὸν σῶμα</u> αὐτῇ περιετόνευσαν ὄχημά τε πᾶν τὸ σῶμα ἔδοσαν <u>ἄλλο τε εἶδος</u> ἐν αὐτῷ <u>ψυχῆς προσωκοδόμουν τὸ θνητόν</u>...etc.</p> <p>69-70: расположение души.</p> <p>89e4-5: ὅτι <u>τοία τοιχὴ ψυχῆς</u> ἐν ἡμῖν εἴδη κατώκισται, τυγχάνει δὲ ἕκαστον κινήσεις ἔχον...</p>

⁵ О трехчастном делении души и ее *trilocation* у Филона см. Runia, op.cit., 54, 301f, а также 468f. См., напр., Филоν *In Gen. 2.59*: «Εοικε διὰ τούτου δηλοῦν ὅτι ψυχῆς οὐσία αἷμα ἔστι: ψυχῆς μέντοι τῆς αἰσθητικῆς ||, οὐχὶ τῆς κατ' ἔξοχὴν λεγομένης ἥτις ἔστι λογική τε καὶ νοερά. Τοία γὰρ μέρη ψυχῆς: τὸ μὲν θρεπτικόν, τὸ δὲ αἰσθητικόν, τὸ δὲ λογικόν. Τοῦ μὲν οὖν λογικοῦ τὸ θεῖον πνεῦμα οὐσία κατὰ τὸν θεόλογον || φησὶ γὰρ ὅτι «ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς». Τοῦ δὲ αἰσθητικοῦ καὶ ζωτικοῦ τὸ αἷμα οὐσία.

	ύπακούειν τῷ λόγῳ καὶ καταπείθεσθαι.	θεῖον...	
νοῦς – ψυχή – οφθαλμός	<p><i>Att. 25.21-26.6:</i> Ἐπειδὴ δὲ διπλοῦν τὸ προσέχειν τὸ μέν, <u>σωματικοῖς οφθαλμοῖς</u> ἐνατενίζειν τοῖς <u>όρατοῖς</u>, τὸ δέ, <u>τῇ νοερᾷ τῆς ψυχῆς δυνάμει</u> ἐπιβάλλειν <u>τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀσωμάτων</u> ἐὰν μὲν ἐπὶ τῆς τῶν οφθαλμῶν ἐνεργείας κεῖσθαι εἴπωμεν τὸ παράγγελμα, εὐθὺς αὐτοῦ τὸ ἀδύνατον ἀπελέγξομεν. Πῶς γὰρ ἀν τις ὄλον ἔαυτὸν τῷ οφθαλμῷ καταλάβοι; Οὔτε γὰρ αὐτὸς ἐφ' ἔαυτὸν ὁ οφθαλμὸς κεχρηται τῷ ὄραν, οὐ κορυφῆς ἐφικνεῖται, οὐ νῶτα οἶδεν, οὐ πρόσωπα, οὐ τὴν ἐν τῷ βάθει τῶν σπλάγχνων διάθεσιν. Ασεβὲς οὖν τὸ λέγειν ἀδύνατα εἶναι τὰ τοῦ πνεύματος παραγγέλματα. Λείπεται τοίνυν <u>ἐπὶ τὰς κατὰ νοῦν ἐνεργείας τοῦ προστάγματος ἐξακούειν</u>. Πρόσεχε σεαυτῷ, τουτέστι πανταχόθεν σεαυτὸν περισκόπει. Άκοιμητον ἔχε πρὸς τὴν σεαυτοῦ φυλακήν <u>τὸ τῆς ψυχῆς ὅμμα</u>.</p>	<p><i>De opif. 66:</i> ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ὡς ἐλέχθη, τὸν ἀνθρωπὸν, ὃ νοῦν ἐξαίρετον ἐδωρεῖτο, <u>ψυχῆς τινα ψυχὴν καθάπερ κόρην ἐν οφθαλμῷ</u> καὶ γὰρ ταύτην οἱ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀκριβέστερον ἐρευνῶντες οφθαλμοῦ λέγουσιν οφθαλμὸν εἶναι.</p> <p><i>De opif. 53⁶:</i> εἰδώς τε ὅτι τῶν ὄντων ἀριστὸν τὸ φῶς ἔστιν, ὁργανον αὐτὸ τῆς ἀρίστης τῶν αἰσθήσεων ὁράσεως ἀπέφαινεν <u>ὅπερ γὰρ νοῦς ἐν ψυχῇ, τοῦτ' οφθαλμὸς ἐν σώματι βλέπει γὰρ ἐκάτερος, οἱ μὲν τὰ νοητά, οἱ δὲ τὰ αἰσθητά</u>: χρεῖος δὲ οἱ μὲν νοῦς ἐπιστήμης εἰς <u>τὸ γνωρίσαι τὰ ἀσώματα</u> οφθαλμὸς δὲ φωτὸς <u>εἰς τὴν τῶν σωμάτων ἀντίληψιν</u>, οἱ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἀγαθῶν αἴτιον γέγονεν ἀνθρώποις, διαφερόντως δὲ τοῦ μεγίστου, φιλοσοφίας·</p>	<p>47b5-c1: ἀλλὰ τούτου λεγέσθω παρ' ήμων αὕτη ἐπὶ ταῦτα αἰτία, θεὸν ήμιν ἀνευρεῖν δωρήσασθαι τε ὅψιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ τοῦ νοῦ κατιδόντες περιόδους χρησαίμεθα ἐπὶ τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ήμιν διανοήσεως, συγγενεῖς ἐκείναις οὔσας...</p> <p>Cfr. <i>Alc. I. 133a-c: {ΣΩ.}</i> Ἐννενόηκας οὖν ὅτι τοῦ ἐμβλέποντος εἰς τὸν οφθαλμὸν τὸ πρόσωπον ἐμφαίνεται ἐν τῇ τοῦ καταντικὸν ὅψει ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ, δὴ καὶ <u>κόρην καλοῦμεν</u>, εἰδῶλον ὃν τι τοῦ ἐμβλέποντος; ...<u>Οφθαλμὸς ἄρα οφθαλμὸν θεώμενος</u>, καὶ ἐμβλέπων εἰς τοῦτο ὅπερ βέλτιστον αὐτοῦ καὶ ὃ ὄρα, οὕτως ἀν αὐτὸν ἴδοι. ...Ἄρ' οὖν, ὃ φίλε Άλκιβιάδη, καὶ <u>ψυχὴ</u> εὶς μέλλει γνώσεσθαι αὐτήν, εἰς ψυχὴν αὐτῆς βλεπτέον, καὶ μάλιστ' εἰς τοῦτο αὐτῆς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐγγίγνεται <u>ἡ ψυχῆς ἀρετή, σοφία</u>, καὶ εἰς ἄλλο ὃ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον ὃν; ...Ἐχομεν οὖν εἰπεῖν ὅτι ἐστὶ τῆς ψυχῆς θειότερον <u>ἡ τοῦτο, περὶ ὃ τὸ εἰδέναι τε καὶ φρονεῖν ἐστιν</u>.⁷</p>
όμοιώσις	<p><i>Att. 35.24-36.7:</i> πῶς δὲ πάλιν, τὸ ἀπὸ κακίας αἰσχος καθηραμένη, δι' ἀρετῆς πρὸς τὴν ὄμοιώσιν ἀνατρέχει τοῦ</p>	<p><i>De opif. 144:</i> εὐδαιμονίᾳ· συγγενής τε καὶ ἀγχίσπορος ὃν τοῦ ἡγεμόνος, ἀτε δὴ πολλοῦ ὄντος εἰς αὐτὸν τοῦ θείου</p>	<p>90d4-7: τῷ κατανοούμενῷ τὸ κατανοοῦν <u>ἐξομοιῶσαι</u> κατὰ τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὄμοιώσαντα δὲ τέλος ἔχειν τοῦ</p>

⁶ Другие примеры у Runia, op.cit., 271f.

⁷ Об использовании Василием этого диалога см. нашу статью:

https://www.academia.edu/4728239/Traits_of_protreptic_exhortation_in_St._Basils_homily_On_the_Words_Give_heed_to_Thyself

	κτίσαντος.	πνεύματος, πάντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐσπούδαζεν εἰς ἀρέσκειαν τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως, ἐπόμενος κατ' ἵχνος αὐτῷ ταῖς ὁδοῖς, ἀς λεωφόρους ἀνατέμνουσιν ἀρεταῖ, διότι μόναις ψυχαῖς θέμις προσέρχεσθαι <u>τέλος</u> ήγουμέναις τὴν πρὸς τὸν γεννήσαντα θεὸν <u>ἐξομοίωσιν</u> .	προτεθέντος ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἀρίστου βίου πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον.
λόγος ἐνδιάθετος vs. προφορικός	<p><i>Att. 23. 1–8:</i> Τοῦ λόγου τὴν χρῆσιν δέδωκεν ἡμῖν ὁ κτίσας ἡμᾶς θεός, ἵνα τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ἀλλήλοις ἀποκαλύπτωμεν, καὶ διὰ τὸ κοινωνικὸν τῆς φύσεως ἕκαστος τῷ πλησίον μεταδιδῶμεν, ὥσπερ ἐκ τινῶν ταμείων, τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας <u>προφέροντες</u> τὰ βουλεύματα. Εἰ μὲν γὰρ γυμνῇ τῇ ψυχῇ διεζῶμεν, εὐθὺς ἀν <u>ἀπὸ τῶν νοημάτων</u> ἀλλήλοις συνεγινόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ παραπετάσματι τῇ σαρκὶ καλυπτομένη ἡμῶν ἡ ψυχὴ <u>τὰς ἐννοίας</u> ἐργάζεται, ὄημάτων δεῖται καὶ ὀνομάτων πρὸς τὸ δημοσιεύειν τὰ ἐν τῷ βάθει κείμενα.</p> <p><i>Att. 24.6-9:</i> Διόπερ ὁ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, εἰδὼς ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἀμαρτίας ἐν τῇ ὁρμῇ πληροῦται τῇ κατὰ πρόθεσιν, τὴν <u>ἐν τῷ ἡγεμονικῷ</u> καθαρότητα πρώτην ἡμῖν διετάξατο.</p>	<p><i>De vita Mosis 2.127-128:</i> <u>διπτὸς γὰρ ὁ λόγος ἐν τε τῷ παντὶ καὶ ἐν ἀνθρώπου</u> φύσει· κατὰ μὲν τὸ πᾶν ὃ τε περὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ παραδειγματικῶν ἰδεῶν, ἐξ ὧν ὁ νοητὸς ἐπάγη κόσμος, καὶ ὁ περὶ τῶν ὄρατῶν, ἀ δὴ μιμήματα καὶ ἀπεικονίσματα τῶν ἰδεῶν ἐκείνων ἐστίν, ἐξ ὧν ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἀπετελεῖτο· ἐν ἀνθρώπῳ δ' ὁ μὲν ἐστιν <u>ἐνδιάθετος</u>, ὁ δὲ <u>προφορικός</u>, <καὶ ὁ μὲν> οἵα τις πηγή, ὁ δὲ γεγωνὸς ἀπ' ἐκείνου ύέων· καὶ τοῦ μέν ἐστι χώρα τὸ <u>ἡγεμονικόν</u>, τοῦ δὲ κατὰ προφορὰν γλῶττα καὶ στόμα καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα φωνῆς ὀργανοποιία.</p>	
прямое устройство	<i>Att. 36.8-37.16:</i> Πρόσχες, εἰ δοκεῖ, μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καὶ τῇ τοῦ	<i>Quod deter. 85:</i> μόνον γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ γῆς φυτὸν οὐράνιον ⁸ ὁ θεὸς ἀνθρωπὸν	90a7-90b1: πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἱρεῖν ὡς

⁸ Cp. Clem. *Protr.* 10.100: γὰρ ὡς ἀνθρωπος οἰκείως ἔχειν πρὸς θεόν. “Ωσπερ οὖν τὸν ἵππον ἀροῦν οὐ βιαζόμεθα οὐδὲ τὸν ταῦρον κυνηγετεῖν, πρὸς ὃ πέφυκε δὲ ἔκαστον τῶν ζώων περιέλκομεν, οὕτως ἀμέλει καὶ τὸν ἀνθρωπὸν ἐπὶ τὴν οὐρανοῦ γενόμενον θέαν, «φυτὸν οὐράνιον» ὡς ἀληθῶς, ἐπὶ τὴν γνῶσιν παρακαλοῦμεν τοῦ θεοῦ, τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ καὶ ἐξαίρετον καὶ ἴδιωματικὸν παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα κατειλημμένοι, αὕταρκες ἐφόδιον αἰώνων, θεοσέβειαν, παρασκευάζεσθαι συμβουλεύοντες.

человека	<p>σώματος κατασκευῆ, καὶ θαύμασον ὅπως πρέπον αὐτὸν καταγάγιον τῇ λογικῇ ψυχῇ ὁ ἀριστοτέχνης ἐδημιούργησεν. <u>Ορθιον ἔπλασε</u> μόνον τῶν ζώων τὸν ἀνθρωπὸν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχήματος εἰδῆς ὅτι <u>ἐκ τῆς ἄνωθεν συγγενείας</u> ἐστὶν ἡ ζωὴ σου.</p> <p>Τὰ μὲν γὰρ <u>τετράποδα</u> πάντα πρὸς τὴν γαστέρα νένευκεν ἀνθρώπῳ δὲ ἐτοίμη πρὸς οὐρανὸν ἡ ἀνάβλεψις, ὥστε μὴ σχολάζειν γαστρί, μηδὲ τοῖς ὑπὸ γαστέρα πάθεσιν, ἀλλ' ὅλην ἔχειν τὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. Ἐπειτα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ύψηλοτάτων θείς, ἐν αὐτῇ τὰς πλείστους ἀξίας τῶν αἰσθήσεων καθιδρύσατο.</p>	<p>εἰργάσατο, τῶν μὲν ἄλλων <u>τὰς κεφαλὰς</u> πηξάμενος ἐν χέρσῳ – κατωκάρα γὰρ πάντα – ἀνθρώπῳ δὲ εἰς τὸ ἄνω προαγαγῶν, ἵνα τὰς <u>τροφὰς ὀλυμπίους</u> καὶ ἀφθάρτους ἄλλὰ μὴ γεώδεις καὶ φθαιρτὰς ἔχοι παρὸ καὶ τοῦ σώματος ήμῶν τὸ μὲν ὅσον ἀναισθητότατον πλεῖστον ἀποστήσας λογισμοῦ τὰς βάσεις γῇ προσερρίζου, τὰς δὲ νοῦ διορυφόρους αἰσθήσεις καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον πορρωτάτῳ μὲν τῶν περὶ γῆν ἐξώκισε, ταῖς δὲ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ περιόδοις ἀφθάρτοις οὖσαις ἐνεδήσατο.</p>	<p>οὗτας <u>φυτὸν</u> οὐκ ἔγγειον ἀλλὰ <u>οὐράνιον</u>, ὁρθότατα λέγοντες· ἐκεῖθεν γάρ, ὅθεν ἡ πρώτη τῆς ψυχῆς γένεσις ἔφυ, τὸ θεῖον <u>τὴν κεφαλὴν</u> καὶ ὁίζαν ήμῶν ἀνακρεμαννὺν <u>ὁρθοῖ</u> πᾶν τὸ σῶμα</p> <p>92a2-4: <u>τετράποντα</u> τε τὸ γένος αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐφύετο καὶ πολύπουν τῆς προφάσεως, θεοῦ βάσεις ύποτιθέντος πλείους τοῖς μᾶλλον ἀφροσιν, ὡς μᾶλλον <u>ἐπὶ γῆν ἐλκοιντο</u>.</p>
----------	--	--	--